

פרק 1

"סיימנו, גברת?" המוביל עסוק בהעמסת קרטונים אחרונים על גבו, מבקש ממנה אישור. שבי מתנערת, סורקת באישוניה את הדירה שהיתה לה עד היום לבית.

"שניה", היא מבקשת. צריכה עוד רגעים פנויים לעצמה. לפרידה מהמקום שהכיל אותה ואת כל המורכבות המשפחתית.

"אני יורד בינתיים", מודיע המוביל, "אם צריך עוד משהו – תעדכני".

הדלת נטרקת אחריו. שבי נותרת לבדה, שמחה על מעט הזמן עם עצמה. נושמת עמוק את ריח הקירות. נכנסת למטבח. הכיורים ריקים. הארונות הישנים סגורים, נוצרים עימם פיסות חיים, מאכלסים זיכרונות נעימים יותר ופחות. הבית שהתאמצה לייצב בעשר אצבעות, עם חביתה חמה ומאפה מנחם. למענה ולמען ילדיה.

עוברת לסלון. מלטפת את הקירות. ראוי לצרוב את הרגעים היפים שהם חוו בין הכתלים. עוד חלק מחייה עובר זה עתה למדור הזיכרונות...

"אמא", מישהו מתפרץ לבית, מפריע לה להיפרד מהחיים שהיו. "הסבלים רוצים לנסוע. את באה?"

כן. היא באה. אין לה פריבילגיה אחרת. מבט אחרון – והיא נועצת את המפתח בחור המנעול. מסובבת שני סיבובים, ויורדת באיטיות את המדרגות. מילא, תבוא לפה ערב אחד להתייחד עם הזמנים שמאחוריה,

אם יהיה לה זמן. היא גם צריכה להחזיר את המפתח למשכירים, ואולי השכנות תארגנה לה מסיבה יפה. הלוואי... נעים כל כך לחוש עטופה. נחמד לדעת שהיא משמעותית.

סיבות כדי לבקר במקום, אם כן, לא תחסרנה לה. גם חנויות כנראה לא תהיינה בינתיים קרוב לדירה החדשה. הכל עוד כל כך לא מאורגן שם, ובמרכז המסחרי לא נראה לה שמישהו כבר פתח חנות. אז היא תצטרך לבוא הנה גם לקניות. אבל הדירה מוכנה, וזו סיבה מספיקה כדי לעבור אליה. כדי לגור בפינה שהיא שלה ממש, בלי לבקש מהמשכיר לקדוח עוד חור, או להחליט שלא שווה להשקיע בהוספת כיור בבית שלא שלה.

שנים חיכתה לרגע הזה. משכנתא אדירה רובצת עליה, מאפשרת לה לגעת בבית משלהם. גם ככה הבניה התעכבה בכמה חודשים ארוכים. היה חשוב למשכיר לדעת תאריך לפינוי הדירה, אבל היא בעצמה לא ידעה. אולי בגלל המצב האישי הסכים המשכיר להתגמש ולהותיר את העיתוי פתוח. טוב, לא משנה. העיקר שהם כבר בשלב הזה.

נחמיה מדלג בקלילות את המדרגות, רץ למשאית שאוספת את כל מה שהיה פה. רק היא יורדת באיטיות, נושמת עוד קצת מהאוויר החנוק של חדר המדרגות. בבנין החדש יש מעלית. המדרגות תמתנה להם מאחורי דלת החירום. מקווה שגם השאלות וה'חפירות'.

המוביל כבר יושב על יד ההגה, הדלת שלצידו פתוחה בחציה. "זהו?"

שבי מהנהנת. "הילדים יוכלו להצטרף?" חשוב לה שהילדים ייהנו. השנה החופשה מתנקזת למעבר, וחשוב לה להעצים את החוויות. אחד הפועלים מעווה את פיו. "מאד צפוף פה, גברת", מצביע על הקרטונים. "זה לא דרך ארוכה. שילכו עם בעלך. מה הבעיה?"

"הם לא יכולים", אצבעות כף ידה של שבי נמחצות תחת ידה השניה. "וחשוב לי שהם יצטרפו לנסיעה".

עכשיו מצחקק הפועל השני. "זה לא מסע תענוגות", הוא מודיע. "זו משאית עם חפצים כבדים שמיטלטלים מצד לצד, ואין מקום לשבת. באמת, עדיף כבר ללכת ברגל".

שבי סוקרת את ילדיה. עיניהם דורשות ממנה להמשיך להתעקש.

"טוב, נו", הנהג נאנח. "אבל בזריזות. שמעתם?"

כן. הם שומעים ומקפצים בזריזות אל הרכב. לשבי פחות מתאים המסע, אבל היא לא יכולה להפקיר את הילדים לבד. תיאלץ להצטרף למסע שהוא לא תענוגות. כמו כל החיים שלה, בעצם.

"בעלך מחכה בדירה החדשה?" מוודא הפועל. שיניה ננעצות בשפתה התחתונה. למה זה כל כך חשוב לו?

דבורי מגחכת בקול, בתיה צובטת אותה קלות.

"אאמממא, תגידי לה!"

"עוד מילה אחת - ואת נוסעת באוטובוס", שבי זועפת. בשביל זה התחננה לפועלים שיצרפו את הילדים לנסיעה? דבורי משתתקת, שולחת מבט רושף לבתיה.

"תשתדלי לא להרגיז אותה", עכשיו הגערה מכוונת לגדולה, שלא יחזור על עצמו שוב אקט דומה, והיא תצטרך שוב 'להגיד לה'... חבל שלא קיבלה את הצעתו של אלימלך. הוא התקשר אליה אתמול, אח יקר שכמוהו, והציע עזרה. אבל היא, לביאה כמו תמיד, העדיפה לוותר. חייבת להסתדר לבד. או לא להסתדר.

"גברת, את שומעת?"

היא שומעת ומסבירה שלא. בעלה לא נמצא. לא מספרת שהוא לא נמצא בכלל. היא תגיע ותפתח את הדלת. לא צריך את בעלה כרגע. החסר לופת אותה, אבל לא בגלל מי שיפתח ראשון את הדירה החדשה.

המעלית פנויה, וזה משמח את שבי. לא חסר לה שהפועלים עוד ירגזו על סחבת של המתנה למעלית. הודפת את המחשבה שיתכן והיא הדיירת הראשונה שחונכת את הבנין. לא נחמד לגור בבנין ריק בלי ראש משפחה חזק. עולה בזריזות, פותחת את הדלת. "שלום בית שלנו..." לוחשת ונושמת עמוק את הריח החדש, הנקי, המסויד.

רגע לא ארוך חולף, והקולות מבשרים לה שהם מגיעים, הפועלים. נחמיה מתווה להם את הדרך במקצועיות. לא להאמין שהוא רק בן ארבע עשרה. עכשיו היא שומעת אותו מסביר ש'הסימון הכחול - זה לסלון', וטפיפות הרגליים מתקרבות אליה ממש. חבטה אדירה מספרת לה שהקרטון הכחול נחת ביעד. היא חייבת להתנער ולהיות מרוכזת במה שמתרחש סביבה, אחרת יהיה הארגון מורכב בהרבה, ואין כאן מבוגר נוסף שיוכל לסחוב או לגרור את המטען.

"גברת", הפועל מוחה את מצחו בממחטת בד עתיקה. "זה - איפה?"

"כאן, בבקשה", נחמיה מצביע על חדר הבנות בדיפלומטיות.

"צמוד לקיר המזרחי", שבי מתנערת. נחמיה, אחראי ככל שיהיה - עדיין ילד. היא לא יכולה להפיל עליו את ניהול העניינים. לא כשדחתה את הצעתו של אחיה.

"זה החדר שלנו?!" דבורי מלטפת את הקיר הצבוע, ערגה בתנועותיה.

"נכון יפה?" בתיה מתלהבת. "אמא, איפה יהיו המיטות?"

הפועל פורק את מדפי המכתביה, מצמיד אותם לקיר. "יש אולי משהו לשתות, גברת?"

היא לא גברת, ואין שום דבר לשתות. המקרר עוד תקוע במשאית, ועל כוסות חד פעמיות היא לא חשבה. לכאורה אפשר לשלוח את דבורי ובתיה למכולת, רק שהיא בעצמה לא יודעת היכן היא ממוקמת. איך לא חשבה על זה מראש?

הנייד שלה מזמר. היא מרימה מיד. "מה נשמע, שבילה?" הקול של אמא אכפתי ומחמם. "מסתדרים? אפשר לבוא לעזור?"

האינסטינקט שלה צועק לא. היא בולעת אותו מהר ואוספת אוויר. לא חייבים להיות גיבורים בכל מצב, בפרט שאמא רוצה להיות שותפה. "תודה אמא. בהחלט נשמח. תוכלי אולי להביא כוסות ושתיה מתוקה לפועלים? שכחתי מזה לגמרי".

"מצרפת לארוחת הצהריים", הקול של אמא עולז, מספר לה כמה

משמח אותה להיות שותפה במעבר, למרות שמשפחתה מתרחקת.
 "חמש דקות במונית - ואני אצלכם. נס שלא התרחקת יותר מדי".

המילים ממשיכות את עצמן, למרות שאינן נאמרות. למה היית צריכה להרחיק, שביליה? את לבד, וזה הזמן שלך להתקרב. לא להתרחק.

הפועל תולה בה עיניים. "כמה דקות - ומגיעה שתיה", מבטיחה. הוא מהנהן באיטיות ויוצא, כמעט מתנגש בפועל השני, שמגיח מולו מדלת הכניסה.

קרטון נוחת לידה. הפועל מטיח את הערימה על רצפת המטבח. "חם היום", מתלונן. "יש שתיה, אולי?"
 "בדרך".

"מקווה שהדרך קצרה", זועף הפועל. "מה קרה, אין לכם כאן חנויות?"
 "אין", דבורי עונה במקומה. היא עצמה תקועה בדרך, כמו המקרה. דרך ארוכה, מפותלת. דרך בלי סוף.

בתיה חודרת לעיניה, מחייכת. "נכון הבית החדש יפה?" היא חייבת את האישור של אמא שלה. שבי מתנערת. מה שהיה - היה. יש לה ילדים מקסימים, חיים מאירים - גם אם מפותלים, עבודה מסודרת, ועכשיו גם בית משלה. למה היא נמשכת תמיד למה שאין?

"סבתא!!!!" דבורי מריעה. והיא אפילו לא הבחינה שאמא כבר כאן.

"את מהשתיה שבדרך?" מברר הפועל. אמא מהנהנת, פורקת שקיות וניחוחות. בקבוק צהוב מתנודד על השיש, לצד בקבוק קולה ושרוול כוסות. על הכל היא חושבת, אמא.

"עשיתם את זה מהר", שורק בהתפעלות הפועל הראשון, שמצניח עוד קרטון במטבח. "את יודעת, גיברת, לפעמים אומרים 'כבר כבר' - ובסוף אין כלום. חושבים שאנחנו לא בניאדם. לא צמאים".

אמא שלה ממהרת למחות, לומר ש'מה פתאום? בוודאי שעובדים חייבים שתיה'. תמיד היא מוצאת את המילים הנכונות. רק מול הבדידות של הבת שלה היא לפעמים אבודה.

"הדרך לבית משלך היתה ארוכה", אישוניה של אמא סורקים את התקרה. שבי מהנהנת בבלי דעת. "אבל בסוף זה הגיע. את פה, וזה נפלא".

באמת נפלא. אולי הדרך ליעד הבא בחייה יהיה קצר יותר, ומהיר. כמו השתיה.

"אכלתם משהו?"

בתיה אומרת שכן, דבורי עונה שלא. ככה הן, הבנות. תמיד תהיינה הפוכות זו מזו. חיוך מבליח על פניה של שבי, ומאיר גם את עיניה של אמה. צחוק מתפרץ מתוכן. בלי סיבה. מחמם את האווירה בבית החדש.

פרק 18

הבית שקט. שבי שולפת לחמניית כוסמין מהמקפיא, שוטפת מספר עגבניות שרי, ומצרפת לקופסא עלי חסה קצוצים ומלפפון רענן. דוחפת את הארוחה לתיק המכובס, ומוציאה את הפלאפון מהמטען. מבט אחרון לחדר הבנות החשוך, והדלת נסגרת מאחוריה.

המעלית פנויה, וזה לא מובן מאליו. מציצה בשעון. בעצם זה כן מובן, אחרי שהבנין התרוקן מהילדים, הנערים כבר שקועים בתפילה במקום לימודם, ואילו האברכים עדיין לא יצאו לכוללים.

יוצאת מהבנין. האור מסנוור אותה. שבי ממצמצת קלות, מספיקה לראות את זנב האוטובוס בורח. טוב שעוד לא התחילו הלימודים. איחורים בשלב זה נסלחים יותר בעיני המנהלת. אפשר להשלים את השעות מחוץ לשעות הלימודים התחומות, וטוב שכך. עליה להיות מסונכרנת יותר עם לוח הזמנים של האוטובוס. תם העידן שבית הספר היה מעבר לכביש, ועליה להתרגל. הימים האלו מצוינים לתרגול על הקשר בין זמני התחבורה ושעת ההגעה לבית הספר.

חזרה לשגרה. שתי מילים שמבטאות את ההיפך הגמור מכל החופש המבולבל שעבר עליהם. הווילון מציץ אליה מהקומה השלישית. כמה לילות תרמה לו? הבנות היו מאושרות, ובעבור זה הכל היה שווה. נחמיה לעומתן היה קצת אבוד בחופש. האמת שהרבה פעמים הוא אבוד בין הבנות; רק שהפעם היו עוד סיבות לכך. ההתארגנות בבית המרוחק

מהוריה, כשהוא נוטל על עצמו אחריות הרבה מעבר לגילו; בית הכנסת החדש, שהוא התבייש להגיע אליו לבד... גל של חמלה מתנחשל בתוכה. הבנות מסתדרות יותר בטבעיות עם המצב. בסך הכל אצלן האבא לא דומיננטי בחיי היום-יום כמו אצל הבנים. נחמיה זה משהו אחר. אין לו ברירה אחרת מלבד להתרגל, אבל כל שינוי מציף את הקושי הזה.

דווקא בימים האחרונים נראה שהתאקלם יותר בבנין. בסך הכל יש כאן שכנים נחמדים, וכמה מהם בני גילו של נחמיה, אם התרשמה נכון. אתמול הוא סיפר בהתלהבות שאלישע פרידמן, בן השכנים, לומד בישיבה שלו. ארך לה שניה להיזכר שפרידמן זו השכנה שהתעקשה על הפח, והיא מקווה שנחמיה לא השגיח בשריר שרטט בפניה. "ואם הבן של פרידמן הוא מעולה?" מנקרת בה ציפור, שמתעקשת לחזור את התווית שהניחה על צביה במפגש. נחמיה התרגש מאד מהשכן שלומד בשיעור שמעליו, וזה מערער לה קצת את המבט על המשפחה. ובכל זאת היא שמחה שאלישע לומד בשיעור ב' ולא בשיעור של נחמיה.

נהמה מתקרבת. שבי מרימה עיניים ומתרוממת. התחנה הספיקה להתמלא, אבל זה לא הקו שלה. האוטובוס פוער דלתות. סוגר. מותיר שובל חנוק מאחוריו, ותחנה מעט יותר מרוקנת.

לא קל לה להציג את עצמה בבנין חדש. מעניין למה מלווה אותה הרגשת התנצלות על מצבה האישי. האם משום שהעולם שיפוטי מול סיטואציות דומות? דווקא הבנין מקבל אותה בהשלמה. לא חוקר ולא תוהה. אולי מפני שהם לא יודעים עדיין. נוח לה במסגרת הקיימת. בתיה שאלה אותה יום אחד אם לספר לשכנים שאבא לא גר איתם. שבי הסבירה לה שזו בחירה שלה, ואיך שהיא מרגישה. דבורי נכנסה לשיחה ומשכה כתפיים. "מה זה חשוב לכולם איפה אבא שלנו?" היא לא הבינה. שבי עטפה אותה בין זרועותיה. כל כך הרבה היא מתחבטת באותה שאלה... בינתיים נוח לה כך, למרות שהיא יודעת שהעולם אוהב להכניס כל דבר לתבנית מסודרת. אפילו היא הצמידה תווית מהודקת לפרידמן השכנה.

"בוקר טוב", מישהי מבוגרת מחייכת אליה, קורעת את חוט מחשבותיה. היא חושבת שזו שכנה מהבנין. לא בטוחה. אם כן, זו ההיא

מקומת הכניסה. שבי מחזירה חיוך מנומס.

"אנחנו שכנות, נכון?" היא לא מוותרת. "את מבנין 15?"

"ואת מקומת הכניסה", שבי מקווה שאינה מתבלבלת.

"בדיוק", האישונים שמולה רוקדים. "ויספיש. אני ברוריה ויספיש. ואולי זה הזמן להיכרות משמעותית יותר, אפילו שאין כאן כיבוד", הקול של ברוריה מבודח. "אני רק זוכרת שקוראים לך שבי".

"כן, שבי הלפגוט".

"מקומה שלישית", ויספיש מגלה התמצאות. "רגע, הבחור בן הארבע-עשרה, שמגיע כמו שעון בכל בוקר בזמן לתפילה בלי לפסס הוא שלך?"

שבי מהנהנת, מותחת את החיוך עוד קצת. הלסת מתחילה להכאיב לה.

"הוא בחור מיוחד", ברוריה קורנת, כאילו מדובר בנכד שלה. "בעלי התרשם ממנו מאד. מהתפילה שלו, מהרצינות ומהאצילות. בטוח הוא ירש את זה מאמא שלו", היא קובעת.

שבי בולעת את המילים ברעבתנות. החיוך מתקבע ומפסיק להציק לעצמות הלחיים.

"נחמיה באמת מותק של ילד", שבי מתיישבת על הספסל בתחנה, מניחה את התיק לצידה. "מתנה".

"את יודעת", ברוריה מתיישבת ליד התיק. המילים הופכות לשקטות. "בעלי רצה להציע לבן שלך ללמוד איתו בשבת אחר הצהריים", היא בולעת רוק וממשיכה. "הוא לא ידע איך הוא יקבל את ההצעה, וחשש להביך אותו. מה את אומרת? בעלי אוהב מאד ללמוד עם נערים. יש לו גישה. זה יכול ללכת?"

שבי מסירה בשיניה פיסת עור זעירה מהשפה התחתונה. אז הם יודעים, השכנים, ולמרות זאת אומרים שנחמיה מיוחד. נושמת עמוק. משהו נרגע בה, מאפשר לה לחשוב על השאלה עצמה. יכול להיות

שנחמיה ישמח; יכול להיות שלא. הגיל הזה, שבו הם הופכים מילדים לנערים, מסורבל כל כך; מה שהיום מושלם, מחר יקבל תדמית הפוכה. כל דבר מבייש, ושום דבר לא מוצא חן. היא רק אמא, שרוצה לילדים שלה את הטוב ביותר, אך לא תמיד יודעת מה נכון. עוד שנה מסתיימת לה, והיא עדיין מרגישה כרשה. אולי בשנה הבאה הכל ישתנה, ויהיה כאן ראש משפחה שיוכל להכריע בשאלות שהיא לא מצליחה להכריע בהן, שילמד עם נחמיה בשבתות, שיהפוך את המשפחה שלהם למשפחה שלמה.

"אתה מתבייש?" אתמול היא שאלה את הבן שלה לפני שהלך לישון. דבורי ובתיה התעסקו עם עטיפת הספרים, ועל השולחן במטבח המתינה השאלה לצד כוס שוקולטה. נחמיה הסמיק, וזה הספיק לה. כל הלילה היכה בה המצפון, למרות שכבר שנים למדה להפריד בין ההתמודדות שלה להתמודדות של הילדים; הגם שזו אותה נגזרת.

"צריך לשאול אותו", שבי עונה בכנות, מעיזה להישיר מבט. "לדעתי זה רעיון מעולה. אבל הוא כבר גדול, והוא זה שיחליט לגבי הלימוד שלו". לפעמים כל כך קשה לה לבד, אבל היא חושקת שפתיים, ממשיכה להיות לביאה. אבל מול ההצעה הפשוטה והחמימה הזו נפרץ בה משהו, מאיים לדלוף דרך ארובות העיניים. שבי מרימה על ברכיה את התיק שחצץ בין ברוריה לבינה, תרה אחר טישו.

"את אמא מיוחדת", להבה רכה באישוניה של ברוריה. "מאפשרת, נותנת לילדים את המרחב. יש הרבה מה ללמוד ממך".

האוטובוס עוצר לידן. שבי עולה ומגישה את הרב קו.

כל היום ילוו אותה המילים, היא בטוחה, יחממו אותה שוב ושוב.

החדר מבולגן כמו שדבורי תמיד מצליחה להפוך. בתיה לא מבינה איך אחותה מצליחה לייצר כזו אנדרלמוסיה. אם בלילה הכל היה מסודר, איך הופכת המיטה בחצי שעה לכזה אוסף מרובב של פריטים. עכשיו דבורי מנחיתה חצאית נוספת על המיטה. "אוף! אין לי מה ללבוש".

בתיה מתעלמת מהיללה של דבורי ומהמיטה שלה. אמא ביקשה ממנה שתשתדל לא להעיר לה. זה קשה. אמא אפילו לא רואה מה שהולך פה, וזה גם החדר שלה. "כיף לאמא, היא כבר בעבודה. הלוואי שגם הלימודים שלנו היו מתחילים".

דבורי עוצרת לרגע את היללות. "מה כיף בזה? להתחיל את הלימודים?" אנחה גדולה ומרה מצטרפת לשיחה. "הלוואי שהיינו עובדות בית ספר, ואז זה באמת היה כיף".

אחותה מעווה את פיה. "נראה לך שנחמד להחליף חברות? נס שלא נפתח כאן בית ספר".

הפרצוף של דבורי ממשיך להתכרכם. היא מביטה על המיטה בערגה. "נצטרך לקום מוקדם יותר, להזדרז כל הדרך, ולחזור מאוחר כל יום. לא יהיה לנו זמן לשחק עם השכנות".

הפה של בתיה נפתח בהשתאות. לשחק עם שכנות! היא בכלל לא חשבה על זה.

"חוץ מזה, הכי כיף להחליף בית ספר. מורות אחרות, מנהלת חדשה. תחשבי שהמנהלת תחליט שאסור לתת שעורי בית, או שפעם בשבוע יש טיול. אצל המנהלת שוורץ בחיים זה לא יקרה"

בתיה בוהה ברעיונות של אחותה. לא נראה לה שיש מנהלת כזו בכל העולם. "את רק חושבת מה היה יכול להיות", היא מקרקעת אותה, "במקום לחשוב מה לעשות היום".

"אפשר להכין ארוחת בוקר של חנות, לחמניה עם חביתה בפנים. או לבשל ארוחת צהריים ולעשות לאמא הפתעה. אה, אולי נטייל קצת בשכונה? אנחנו לא מספיק מכירות אותה".

הרעיונות של דבורי כאלו מוזרים, שבתיה רק אומרת: קודם צריך להתפלל.

"אבל אין לי מה ללבוש".

"אז תלבשי מה שיש".

החלוק של שבת. זה מה שהיא מוצאת. בתיה לא מתערבת; העיקר שהיללות על הבגדים יפסיקו. דפיקות בדלת תופסות את דבורי במאבק עם התלתלים. לבתיה אין בעיה עם הקוקו. השיער שלה חלק ומסודר, כמוה. אין לה בכלל בעיה עם כלום.

"רוצות לבוא לשחק אצלנו?" קול מתגלגל אליה מחדר המדרגות. בטח בתיה פתחה את הדלת. היא חייבת לראות מי זו. טיסה קצרה לפתח. חני ורטהיימר עומדת שם.

"בטח!" איזה יופי שחני מזמינה אותן. יש תעסוקה.

"צריך לשאול את אמא", בתיה מצננת אותה. "ואת לא יורדת עם החלוק", היא מוסיפה בלחישה.

פרק 36

היא אמא טובה? משתדלת להיות כזו לילדיה. לא בטוח שתמיד מצליחה, למרות ששולם מצהיר ברורות שכן.

"בוא נשחק 'אישיות'", מציעה שבי, מסיטה את הילדים שלה מהשיח ומהלב.

היא בוחרת באחות שבדיוק נכנסת לבדוק מדדים, והוא בוחר בילד ששוכב מעבר לוילון. היא בוחרת באמא שלו, והוא באביו. כוכבים מנצנצים מעל הגלימה השחורה שבחלון, והמחוגים מספרים שאפשר להתחיל בסעודה.

היא עייפה כל כך, ואותיות הזמירות רוקדות מול עיניה. שולם צחק כל הקידוש, והתרגש מהכוס הגדולה של היין. "כל זה לי?" בירר עוד לפני ששתה. שבי הזכירה לו לברך 'בורא פרי הגפן', והביאה את הנטלה עד אליו. מהסלטים הוא לא טעם, ואחרי הדג התעייף.

יחד הם בירכו ברכת המזון, וקראו 'קריאת שמע'. שולם נרדם מהר, מותיר אותה עם העוף ועם המחשבות.

היא לועסת את מנת העוף, מהרהרת בכל מה שרוחק ממנה. הרבה זמן לא היתה לבד בשבת. תמיד היא מתארכת אצל ההורים שלה או בבית אחיה. הגיוון של השבת הזו מעולה, בפרט שהוא כרוך במצווה.

אבל כששולם נרדם, המחשבות משתלטות עליה. מזכירות לה את היש, ואת האין. את החיים השבריריים, ואת היכולת לייצב אותם מחדש.

חושבת על הילדים שלה, שחולקים כעת מרחב עם אבא שלהם; אבא שתמיד שמח לכבודם, ואף פעם לא כועס. אבא שמפנק ונותן. אבא טוב, שמקפיד להעצים את שעות האיכות שתחומות בזמן.

היא - מנהלת בית ללא הפסקה. גם אם ילד מאד מרגיז אותה, היא לא יכולה לאסוף אוויר ולהתבונן בשעון. אין לה את הפריבילגיה ללחוש לעצמה שעוד כמה שעות זה נגמר. היא נשחקת תחת האינטנסיביות, ולא בטוחה שהיום הבא יביא עימו משוב ובשורה.

המסדרון חשוך. גם החדר. מעמדת האחיות נשמע הד קלוש של שיח. "קדימה, שבי", היא אומרת לעצמה באומץ, "מה הכי קשה לך?" המריבות שלהן. לא, ההשוואות שהן עורכות לה. שתי ה'אורחות' האלו נאבקות על המקום הראשון.

המריבות בין הבנות שלה. הן כה שונות, מורכבות מקווי אופי שונים כל כך. המריבות ביניהן מרגישות לה מלחמת קיום. מספיק שהיא נלחמת על עצמה, על הילדים, על החיים. הן אמורות להרגיש בטוח במקום שלהן. ואם זה לא קורה - אז... "אז מה?" קול קטן מברר מתוכה, מתעקש ללבן את הדברים. התשובה מפחידה אותה, כמו לילה קודר שכוכבים נסוגים ממנו.

שבי עוצמת עיניים, אוספת אוויר. אם הבנות שלה רבות ביניהן, זה אומר שלא טוב להן בבית? שהיא לא נותנת לכל אחת את המקום שלה? החיוך של בתיה מפציע אליה. גם החיבוק של דבורי. נחת מרפרפת על עיניה. היא פוקחת אותן. לרגע נזכרת בסעודות שבת בבית הוריה. כמעט בכל שבת מתארחות שם משפחות שלמות ומאושרות, ולא בסתירה - המריבות חוגגות. ורק לילדים שלך אסור לריב, היא סונטת בעצמה.

"סליחה", מישהי מנערת אותה מכל המחשבות. האחות. שבי מצטודדת, ממתינה שהאחות תסיים את משימתה ותצא מהחדר. התשובה השניה נוהמת בחוסר סבלנות. ההשוואות מציקות לה.

האחות ממלמלת לעצמה 'מצוין' ויוצאת, ושבי שמחה בשביל גלבמן.

החדר פנוי, וההשוואות מתנפלות עליה, שולפות טפרים. יגיע מוצאי שבת. הילדים יחזרו, ואיתם גם הפינוקים והחוויית. זה יכול להיות מחזיק מפתחות שסירבה לקנות כי הוא יקר או מיותר, וכעת היא רואה אותו בידיהם; זו יכולה להיות מתנת יום הולדת שחורגת בהרבה מהתקציב שהיא מפרגנת אבל אבא כן קנה להם, וזו יכולה להיות נסיעה להרי הצפון או לנחלי הנגב, שאיתה אין אפילו מה לחלום על נסיעה כזו. היא מעולם לא ביקרה בנגב השוצף, ומעולם לא דהרה בג'יפ לתוך הערוץ ונהנתה מבריזה משכרת. הילדים שלה מכירים את הארץ הרבה יותר ממנה, וחתומים על אטרקציות שלא ידעה שהן קיימות. אטרקציות שלא מאד הרבה ילדים זוכים להן.

משהו מתגונן בתוכה, מזכיר שהילדים שלה שונים בנתונים נוספים. היא מתערטלת מכל המחשבות, מרגישה את חוסר האונים מול ריפוד נהנתני שהיא מתנגדת לו. נרעדת מול תיאורים מעוררי אמוציות, ומיטלטלת מול זעם ועכירות שאסור שיזלגו ליד ילדיה. עבר והווה נאבקים על ליבה, אור וחושך משמשים בערבוביה, דורשים ממנה להשליט משמעת פנימית ולהפריד רשויות.

סירנה מייללת מהרחבה שלמטה, תולשת אותה מכל הסערות, מנערת אותה. החיים שלה מורכבים רבדים רבדים; יש בהם תעלות ונפתולים, געשים תת-קרקעיים – וגם ערוצים שמפכים. אז רגע, יש כאן תחרות על הלב של הילדים שלה, והיא אחד מהשחקנים? זה מדהים ומשעשע אותה כאחד. היא אמא כמו כל האימהות, תופסת בלב ילדיה את המקום האימהי העמוק הזה, והם מחוברים אליה בקשר אמא-ילד, כמו הילדים של כל אותן האימהות. מה הרגשת התחרות הזו מלמדת? שהיא לא בטוחה במקום שלה? שהילדים חושבים שיש לה תחליף? ואולי זו רק היא שמרגישה כך?

שולם מתהפך, ממלמל משהו תוך כדי שינה. שבי לא מצליחה לזהות מה. מתקרבת אליו, מאזינה. 'אמא', הוא משמיע בינות המלל המעומעם.

קערית הפיצוחים קורצת לה. היא מתאימה לה כעת בהחלט. מברכת

ומגלגלת את הטעם המלוח של השקדים בפיה. המציאות לא עומדת להשתנות, לעת עתה. אולי יותר פשוט לא להיאבק? להסכין עם התפקיד שיועד לה ולהרכין ראש עד שייקבע מלמעלה שינוי בתכנית?

היא יכולה לחיות את החיים שלה רגוע יותר וקצת תובעני פחות. לא חייבת להיות אינטנסיבית ללא הפסקה. מותר לה גם לקחת אוויר, לפחות במחשבה. לתחום את ההתגברות לשעות, וכך להקל מהכובד שהיא מרגישה; להחליט למשל שהיא אמא רק לשעתיים הקרובות, ולהשתדל להיות בהן סבלנית. לתחום זמן, כמו האבא של ילדיה. להתגבר רק בשעתיים הקרובות. אחר כך להחליט הלאה.

כדור כהה לפות פתאום בין אצבעותיה. מה זה? איך השתרבב לפיצוחים האלו אגוז מצופה? מוצצת אותו באיטיות, מרגישה את המתיקות זורמת בעורקיה. הכוכבים שבים לרקוד בשמים.

השולחן כמעט ריק. צביה מעבירה טאטוא בסלון. לא שהיו כאן תינוקות שפוררו חלה על הרצפה והעיפו שאריות לכל הכיוונים, אבל חשוב לה לטאטא בשביל ההרגשה. מארגנת את המפיות לסעודה של מחר, ופונה לערמת הכלים שממתינה לה בכיור. על הכלים אחראיות הבנות, בדרך כלל, אבל הן היו כל כך עייפות, שהיא שחררה אותן. היא גם עייפה, ומותשת. לרגע תוהה אם הכלים יוכלו להמתין למחר. בעיקרון לא. למה שיישארו לשבת בבוקר? היא לא תצליח להירדם כשהכיור מלא. כיור מלא יש בבתים מוזנחים ולא מתפקדים. בשנים שהמתינה לבית משלה, הבטיחה לעצמה שאצלה לא יעברו הכלים שנת לילה בכיור. לה יהיה בית הכי רחוק מהבית שחיה בו.

פיהוק עוצמתי מותח את שפתיה. אבי מרים עיניים. "למה שלא תלכי לישון?"

היא מצביעה לכיוון המטבח. "הכלים".

"הם יחכו למחר", פוסק אבי.

הדים של שירה מתגלגלים עד אליה. היא מלקטת אותם ברטט

מאזינה להם. שמח אצל דיקשטיין. "שלמה עוד לא חזר".

אבי בוחן אותה. "את לא מתכוונת לחכות לו", מוודא. "החתן אמור לחזור מאוחר. זה טיפשי לגמרי לשבת ולהמתין לו. הוא גם ירגיש לא בנוח שעיכב אותנו".

"אז מה לעשות?"

"להשאיר את הדלת לא נעולה, וללכת לישון".

צביה מכווצת גבות. "ככה?" שואלת בזעזוע, "כשהכיר מלא?"

"כן", אומר אבי בפשטות. "מותר להכיר שיש ימים עמוסים ועייפים, ולא קורה כלום אם הכיור לא מתרוקן".

היא כזו נוקשה. מכירה רק זוויות ושפיצים. אישה שצריכים ללמד אותה לעגל ולרכך. פרצי צחוק מהולים בדיבורים נוגעים בה מהדירה הצמודה, מציפים את עיניה. "יש סיכוי שאשתנה פעם?" שבילים רטובים מצטיירים על לחיה. אבי מהנהן. "את משתנה כל הזמן", מעודד. "תסתכלי אחורה, והתשובה תהיה ברורה גם לך".

"אתה חושב?" השביל מפסיק לזלוג.

"בטוח".

מהרהרת בבעלה, האיש שזכתה בו. שנים המתינה לו. ישראל נישא לפניה, והפך לאבא ולראש משפחה. היא עדיין נותרה לבד. התארכה מדי פעם, והרבה היתה עם עצמה. חששה להכביד.

ויום אחד זרח האור שלה. זה היה מפתיע, ומוזר, ומבלבל. היא לא ויתרה על כלום, אם מתעלמים מהמחלה שאבי עבר. אבי היה בחור מוצלח שנזרק באחת לים של טיפולים, והותיר בבית החולים אחוזים קטנים ממוחו האנליטי. השדכן ידע לומר לה שאולי זה יחזור, ואולי לא. מוקדם מדי לדעת. הוא גם ייאלץ להיות במעקב רפואי. זו היתה התשובה וההסבר לשאלה שלה על הרלוונטיות של השידוך. היא הבטיחה לעצמה, אחרי הפגישה, שתעשה הכל כדי שלבעלה יהיה טוב. לא תמיד מצליח לה. הרבה פעמים, יותר מדי פעמים, העבר משפריץ עליו ומכתים

אותו. היא מתאמצת, אבל הוא סופג הרבה.

בעלה עבר התמודדות כה שונה, וכל כך קצרת מועד. נכון שעד היום הוא מתאבל מדי פעם את היכולות שאבדו, את הריכוז שפחת. אך עדיין היא יודעת ללחוש לעצמה שבמשוואה פשוטה הוא הרבה יותר ממנה. בעלה הוא הכוח המאזן שלה. אילולי האמון שלו והמרחב שהוא מעניק – לא היתה מסוגלת לקום – ולמעוד שוב, להיחבט ולהתרומם. ולהמשיך לגדול.

"לכי לישון", אבי מדרבן אותה, תולש אותה מהעבר. ממצב אותה לרגלי העתיד.

"היה כיף", שולם מכריז לפומית במוצאי שבת. "השכנה שבי היא הכי טובה מכל השכנים שלנו. נכון יש לנו שכנים טובים?"

"נכון בהחלט", מסכימה אמא שלו. שבת מוזרה וחסרה, אבל מאוששת ומבריא.

פרק 54

"כבר עדכנת את דיקשטיין לגבי הפגישה מחר?" רוחמה מתנשפת לה באוזן.

"ברור", ברוריה לא מבינה את השאלה.

"טוב", הקול של אחותה צונח. "יש לנו משהו שצריך לברר. לא יודעת אם כדאי שהפגישה תהיה מחר, בפרט שדיקשטיין די בטוחים שלאחריה יהיה ווארט".

"מה גיליתם עכשיו?" תחושה לא נוחה מתפשטת בה. "משהו כזה מהותי, ששווה בשבילו לעצור את הכל, ולהעביר את התחושה הזו לצד השני?"

"לא חייבים להעביר את התחושה הזו לצד השני".

"מה הם אמורים להבין, אם אתם מבקשים לדחות את הפגישה?"

"שיש אירוסין של חברה טובה. לא משנה, תנסחי משהו על אילוצים".

"באמת, רוחמה", וריד נמתח בצווארה של ברוריה. היא לא מצליחה להבין את אחותה. יש לה בת לא צעירה, והיא משחקת עם שטויות. "שום דבר לא חשוב יותר משידוך. גם לא אירוסין של חברה טובה. מקסימום אפשר להקדים את הפגישה. כאן את דוחה אותה למועד לא ידוע. איזה משהו את רוצה שאנסח? באיזה תירוץ אני אמורה להשתמש?"

דממה משתררת מעבר לקו. מפילה על ברוריה הרגשה גרועה.

"לא מבינה מה עובר על אנשים", ברוריה מסכמת בקול, מסתובבת במטבח.

"כי הם רוצים לברר עוד על הבחור שאולי יהפוך לחתן שלהם?"

"כי הם נזכרו בזה מאוחר", ברוריה רוטנת.

"אולי עלתה עכשיו נקודה חדשה שחשוב לברר עליה?" יחזקאל מנסה ללמד זכות על משפחת גיסו.

"אולי", רעייתו מחפשת את הנקודה המדויקת שמציקה לה. "חבל שהתחלתי עם זה בכלל. להטריד משפחה, שבוע וחצי לפני נישואי בתם, על כלום. אסתר סיפרה לי שהן היו אמורות לנקות את הדירה ששכרו לזוג. בסוף זה קרה בלעדיה, והכלה הרגישה החמצה. זה מה שהיה צריך לעשות, אבל אם בסוף הכל נגמר ככה, בשביל מה היה המאמץ? איך אני אגש לומר לה מזל טוב בעוד שבוע? בושות. לא מבינה למה התחלתי עם זה בכלל". היא מתיישבת ליד השולחן הנקי. "ואיך אני, למען ד', מנפצת לדיקשטיין את הבשורה? איך אני עושה להם את זה? רק תסביר לי".

"התחלת כי רצית לעזור לאחיינית שלך ולבן של השכנים", מזכיר לה יחזקאל, מתעלם מהמילים האחרונות.

"והתחרטתי כמה פעמים".

"חבל שאת מתחרטת", יחזקאל נינוח. "אף אחד עוד לא אמר שהשידוך ירד. הם רק רוצים לברר משהו, וזה לגיטימי בהחלט. גם אם השידוך ירד – רק עשינו השתדלות. מה זה קשור אליך מעבר לזה?"

"שזו אחותי, והיא מנפצת תקוות".

יחזקאל לא שואל למי התקוות מתנפצות. כרגע ברוריה היא שנראית מנופצת.

"איך אני מודיעה את זה לדיקשטיין? אין לי לב לעשות להם את זה".

אין לו תשובה, ליחזקאל. מרגיש לו מטופש ליטול את המשימה על עצמו, גם אם זה יקל על ברוריה. לפעמים נאלצים לבצע משימות פחות נוחות וקלות, מה אפשר לעשות?!

"תגידי", מרים שרעבי לא ממתינה לנימוסים המקובלים ונכנסת מיד עם פתיחת הדלת של ויספיש, נעמדת בסלון. "לא חושבים לארגן איזו מתנה, או משהו, לדיקשטיין? עד שמחתנים סוף סוף, למה השקט פה? למה לא מארגנים משהו?"

"מה למשל? חינה?" ברוריה עייפה.

"אוי, נו. הבדיחה שלך בלי סוכר. חינה ההורים מכינים. אני שואלת מה עם השכנים".

"האמת, שאין לי רעיון, וגם אין לי ראש".

מרים סוקרת את מטפחתה של שכנתה בעיון. "דווקא ראש נראה שיש כאן. קדימה, מה הבעיה?"

"הצעתי שידוך. הוא התקדם יפה, אבל פתאום התקשרה אמא של אחד הצדדים ואמרה שהם רוצים לברר על משהו, והיא מבקשת לדחות את הפגישה", ברוריה משרטטת קווים מעורפלים. "ואני תוהה איך לומר את זה לצד השני".

מרים נועצת מבט במפת התחרה, ומנידה ראש לכל הכיוונים. "ההורים של היום", מפטירה, ואצבעה עוקבת אחר הדוגמה. "שומרים על הילדים קרוב אליהם. יותר מדי קרוב. מפחדים שיתחתנו. מבררים ומבררים. מה הם חושבים שימצאו? בתימן היו מחתנים צ'יק צ'ק. לא חפרו כל כך הרבה. מה היה חסר לנו, תגידי לי. מה?"

"אבל אצלכם כולם הכירו את כולם", ברוריה נבהלת לרגע. פתאום היא שומעת את הטענות של עצמה, ומרגישה שמשהו מתמרד בה.

"ונראה לך שלא היו הפתעות?" מרים מתנצחת. "אוהו היו הפתעות. אז מה? למדו להסתדר. אבל היום ההורים צריכים לרפד לילדים את הכל. לא נותנים להם להתמודד קצת. להתחשל".

ברוריה שותקת. הטון הנחרץ של מרים מגרד לה, למרות שלפני חצי שעה טענה את אותם דברים. ובכל זאת יש הבדל בין המילים שהיא אמרה לבין האשמה שמרים תוקפת בה את אחותה. לא נוח לה עם זה, למרות שמרים לא יודעת שרוחמה צד בסיפור.

"אולי תעזרי לי עם יוזמה אחרת?" היא מסיטה מהר את נושא השידוך. תראה כבר מה לעשות עם דיקשטיין. "לפתוח בבנין גמ"ח עזרה בשמחות".

"את?" שוב מרים מודדת אותה.

"לא. שתינו".

"מה אני קשורה לעניין?" נבהלת מרים.

"לא אמרת שהכנת חילבה לנחמה בורוכוב? היא בבית, אגב. את יכולה לעלות אליה. אבל חילבה, כמה שהוא יעיל ומחזק, לא מסדר את הבית מעצמו, ולא מעמיד סירים על האש. אפילו לא יכול לפתור את המרוץ בין הבית לפגיה, או לשמור על הילדים".

"אז את רוצה לפתוח גמ"ח עזרה לנחמה?"

"לזמני שמחות", ברוריה מדגישה. "יולדות, נישואי ילדים. היום זו נחמה, מחר זו תהיה שכנה אחרת, ובהמשך זה יוכל להתרחב לבניינים הסמוכים. רובן צעירות ומרוחקות מההורים. צריך לדאוג שתהיה עזרה קבועה".

"אבל מה זה קשור אלינו? אנחנו כבר סיימנו עם השלב הזה. התבגרנו, ברוריה. הכוחות כבר לא מה שהיה פעם. הצעירות צריכות לנהל את העסק הזה".

עצב דק מכסה את העיניים של האישה שעוד לא התחילה עם "השלב הזה". היא לא טורחת לתקן את שכנתה. "אנחנו המבוגרות כאן."

דווקא לכן יש לנו את הזמן לרכז את ההתנדבות בלי לדרוש מהצעירות לנהל את העסק, אלא להתנדב במה שתוכלנה. כל אחת מהשכנות תוכל לתרום מעצמה, ואנחנו רק נדאג לסמן 'וי' על הסעיפים".

מרים מתרוממת מהכיסא. "מה אני אגיד לך, ברוריה? צדיקה את, שד' ייתן לך כוחות", טופחת על כתפה. "רעיון מצוין. אז מה צריך בשבילי?"

ברוריה נוטלת דף ועט. יחזקאל לא יאמין כשיחזור הביתה. בעצמה לא יודעת אם זו בריחה מהמטלה המרגיזה של השידוך או ריצה לשבירת המחסום שכלא אותה. "תכתבי. ארוחת בוקר מפנקת. כדאי שיהיה לזוג, ולא רק ליולדת. בישול ארוחת צהריים, שמרטפית, עבודות בית קלות".

מרים מניחה את העט. "באמת, את חושבת שתמצאי שכנה שתסכים לעבוד אצל מישהי בעבודות בית קלות?"

"את לא תסכימי לגהץ ערימת חולצות לשכנה יולדת?" ברוריה מחזירה לה. "ובכלל, בינתיים זו רק רשימה של מה שצריך. אחר כך נראה איך מתארגנים עם זה. תרשמי גם סעודות שבת לשבת הראשונה שהיולדת מגיעה הביתה". מרים רושמת בציטתנות.

"עכשיו צריך ליידע את כולך", מרים מודיעה בחגיגות. העט מונח ביניהן. "מה את אומרת? שוב אסיפת שכנות?"

ברוריה נזכרת באסיפה הקודמת ובעתה אוחזת אותה. רק לא לחזור לאווירה הקשה שהיתה שם. חושבת עוד קצת על השכנות שממלאות את הבנין. למרות המתיחות, התפתחו יחסי שכנות מדהימים, וכל כך הרבה שינויים עברו במתחם הקטן שלהם. "אפשר לנסח מודעה יפה".

"בכבוד", מרים מסיטה את הדף לכיוון בעלת הבית, שהנייד שלה מתעורר לחיים. ברוריה מעיפה מבט בצג, וצל חולף על פניה. אסתר דיקשטיין. אי אפשר שלא לענות, ולא מתחשק לה שמרים תהיה עדה לשיחה.

"פעם חשבתי שהחיים שלי עמוסים", אסתר מפקת לתוך אוזנה

של ברוריה אחרי כמה משפטים שהן מעבירות ביניהן. "היום אני מבינה שעומס הוא מושג דינמי ויחסי בהחלט; בפרט אם את צריכה לשלוח שניים לפגישה, אחרי בירורים".

ברוריה לופתת את המכשיר הקטן, עדיין מחפשת בתוכה את המילים הנכונות. כל כך קשה לעבוד בניתוח תקוות. נס שהצליחה 'להעזיב' את מרים לפני השיחה הקשה הזו. הסבירה לשכנה שזו שיחה דחופה, והציעה לקדם בינתיים את פרויקט העזרה ליולדות. לא נראה לה שיותר בה קמצוץ קל לטפל בזה הערב, אחרי האכזבה שתנחת על השכנה מהקומה מעליה. תתנצל מחר למרים. מה לעשות? אלו החיים.

"יוני הוא גם לא היחיד שבגיל השידוכים, כידוע", אסתר מתעלמת מסיבי המחשבה שנכרכים בה, פוצעים אותה. "ערב חתונה הוא לא תירוץ מספיק כדי לעצור את הכל".

"את מסוגלת לשלוח שני בנים לפגישה בו-זמנית?" ברוריה יוצאת רגע ממקום המתח שלה, מנסה להתחבר להתמודדות המורכבת של שכנתה. ככה הלב שלה מתחלק לאינספור פירורים? לעמוד בכל כך הרבה מתחים בו זמנית? איך אפשר?

"לא עושים רק מה שמסוגלים", דיקשטיין נאנחת. "לפעמים דברים מתגלגלים מהר, וצריך להיזהר לא להרוס ולעצור את ההזדמנות".

ברוריה תוהה אם ביטול הפגישה יפנה יותר מקום בלב העמוס. יודעת שלא, רוצה כל כך לחשוב שכן.

"אז קבענו פגישה למחר, נכון?" היא מוודאת. "תזכירי לי רק איפה. בשביל זה התקשרתי".

"זהו", ברוריה מכחכחת בגרונה, מארגנת שניה נוספת בשביל המילים, שיסתדרו יפה. לא בטוחה שזה יצליח לה. "יש קצת שינויים בתכנית".

"מקום אחר?" אסתר מצחקקת. "זה לא משמעותי. בכל מקרה אני לא זוכרת מה קבענו".

"לא, לא", ברוריה בולעת רוק. איך אומרים לאישה הזו, שבטוחה שבנה עומד להתארס, שזה לא עומד לקרות? "הם רוצים לחשוב עוד

קצת, צד הכ... הבחורה", היא מתקנת מהר. איזו כלה בראש שלך, ברוריה.

שקט נדהם נוהם באוזניה הבוערות, מלחך את תנוכיה.

"אני... אני שומעת", כעת גם המילים של אסתר שקטות.

"אני מתנצלת", כאב צורב את גרונה של ברוריה. רק רצתה להיטיב.
כנראה קרה ההיפך.

"אין על מה. זה הרי לא תלוי בך. תודה על המחשבה והדאגה. היית
שדכנית אנושית ורגישה".

"באמת?"

"באמת", חיוך עצוב מתלווה למילים. "לנו נגזר להמשיך להמתין.
וגם האכזבה מדודה וקצובה מלמעלה. לפחות היה מי שריפד לנו את
הדרך בעדינות".